

# תשרי - התחלה

**גיל יעד:** שכבות ז'-י"ב (מצורפת אפשרות העשרה לשכבה הבוגרת)

**משך הפעולה:** כשעה וחצי-שעתיים

**מטרות:** החניכים ילמדו את הקשר בין ראשית השנה, שינויים והישגות. החניכים יבינו כי לעולם לא מאוחר מדי להגשים, לעשות ולהשתנות.

**ציוד נדרש:** לוח משחק סולמות וחבלים (נספח א'), קוביות, חיילים למשחק, כרטיסי משימות ושאלות (נספח ב'), דפים, עטים, שירים וקטעים (מצורפים) לוחות אישיים לביגו (מצורף הסבר להכנה).

ציוד נוסף לשכבה הבוגרת: פתקים, בלוני הליום, בקבוק זכוכית.

## רקע על חודש תשרי



תשרי הוא החודש הראשון בלוח השנה היהודי, ומקביל לחודשים ספטמבר ואוקטובר בלוח השנה הלועזי.

מקור השם תשרי הוא בשפה האכדית (teshritu), ופירושו התחלה, ראשית.

תשרי הוא חודש מרובה חגים ומועדים: ראש השנה (א'-ב' בתשרי), צום גדליה (ג' בתשרי), יום כיפור (י' בתשרי), סוכות (ט"ו בתשרי - כ"א בתשרי) ושמחת תורה (כ"ב בתשרי).

## נושא הפעילות - התחלה



כאמור, חודש תשרי הוא חודש משופע התחלות. שנה מתחילה, כיתה חדשה נפגשת ויוצאת לדרך, וגם אנחנו מתחילים תוכנית חדשה. המפגש עם חודש תשרי מדגים לנו איך מצד אחד מתחיל משהו חדש (שנה, כיתה, תוכנית), ומצד שני, שום דבר בזה לא חדש באמת, כי הכול תמיד היה כאן: המסורת, החגים, מעגל השנה שנפתח החודש.

המילה 'שנה' היא דו משמעית. מלשון לשנות, לבצע שינוי? או שמא מלשון לשנות, כלומר: לחזור על אותו הדבר בפעם השנייה?

למעשה, יחידת הזמן שנה נקראת כך מכיוון שהיא חוזרת על עצמה כל שנים עשר חודשים, בכל פעם מחדש.

אז לשנות או לשנות? גם וגם. הדברים הטובים שהיו בשנה החולפת, הדברים שאנו רוצים לחזור עליהם שוב, אותם נעשה גם בשנה החדשה, ואת הדברים שלא אהבנו בשנה שחלפה נתאמץ לשנות.

**בראש השנה/נעמי שמר**

בראש השנה, בראש השנה,  
 פרוחה שושנה אצלי בגינה  
 בראש השנה סירה לבנה  
 עגנה לה בחוף פתאום

בראש השנה, בראש השנה,  
 ליבנו ענה בתפילה נושנה  
 שיפה ושונה תהא השנה  
 אשר מתחילה לה היום

בראש השנה, בראש השנה,  
 פרוחה עגנה ברקיע הסתיו  
 בראש השנה כנר נשמה  
 נדלק בשדה חצב

בראש השנה, בראש השנה,  
 ליבנו ענה בתפילה נושנה  
 שיפה ושונה תהא השנה  
 אשר מתחילה עכשיו.

בראש השנה, בראש השנה,  
 פרוחה מנגינה שאיש לא הכיר  
 ותוך יממה הזמר המה  
 מכל חלונות העיר

בראש השנה, בראש השנה,  
**ליבנו ענה בתפילה נושנה**  
**שיפה ושונה תהא השנה**  
 אשר מתחילה בשיר  
 (יש קישור לשיר ביוטיוב)

ראש השנה, החג הראשון בלוח השנה העברי, נחוג ביום בריאתו של האדם. בריאת העולם החלה בכ"ה באלול, כאשר בשיאה של הבריאה, ביום השישי, נברא האדם.

היינו מצפים שהחג שבו נפתחת השנה, יהיה חג כללי, עולמי, אשר חוגג את בריאתו של העולם כולו, אך חג זה דווקא מציין את בריאת האדם. בכל שנה מחדש, נותנים הזדמנות ובמה להתחלה חדשה ומחודשת של כל אדם, כפרט, על פני האדמה. החג מוקדש, כולו, בניגוד לחגים אחרים, לעתיד. לחלומות, לרצונות, לשאיפות. זהו חג של התחלה, של התבוננות בחיי תוך מחשבה: לאן אני הולך? לאן אני הולכת? מה ארצה לעשות בשנה שבאה עליי לטובה?

'חגי ישראל ברובם הם חגי זיכרון, פרט, משפחה וקהילה נקראים להזכיר ולשחזר בצורה טקסית, ארוע היסטורי משמעותי שקרה בעברנו. הפרט היהודי נקרא לשאול את עצמו ולחנך את בנו לשאול: מאין באתי, מה מכילה הביוגרפיה שלי? בפסח, בסוכות ובשבועות אנו שואלים: מתי ואיפה נולדתי: במצרים כעבד, ויצאתי משוחרר. הייתי במעמד הר סיני. נדדתי במדבר לקראת הארץ המובטחת, התנחלתי ועיבדתי אדמתה.

אבל לראש השנה ויום כיפור אין היסטוריה, אין זיכרון, אין עבר, אין סיפור, אין דרמה. לכן, לא הזמן, לא הלידה ולא הזהות קובעים את תוכניהם. לא מה קרה בעבר, אלא מה אפשר שיקרה. הפנים והלב מכוונים למימד הזמן - עתיד. שני מועדים אלה שואלים: מה כיוון חייך? כיצד בחרת לחיותו? האם יש לך חלום, שאיפה למימוש? האם יש לך תמונת עולם אנושית וחברתית? מה דמות החברה הישראלית בעיניך? מה פני קיבוצך? מה פני ביתך ומשפחתך? אם אתה רוצה ליצור מציאות אחרת, טובה צודקת יותר, זה תלוי בך בלבד. בשאיפתך לשינוי.

בשאיפתך לגאול את עצמך ואת חברתך. זה תלוי בנדר שלך עכשיו, בהווה, אבל פניך אל העתיד. לפי זה ראש השנה ויום כיפור הם חגים אנושיים ואופטימיים ופניהם אל האדם ותמונת עתידו.

(ההבדל בין חגי הזיכרון למועדי העתיד, ראש השנה ויום הכיפורים / אריה בן-גוריון)

המסורת היהודית הבחינה בכוחם המיוחד של ימים אלה, ימי התחלה חדשה, וקבעה במסגרתם את 'הימים הנוראים' (ראש השנה, יום הכיפורים ו'עשרת ימי תשובה' הנמתחים ביניהם). בימים אלו ראוי, על פי המסורת, להשקיע בחשבון נפש ובבחינה מדוקדקת של חיינו עד כה, ובעיקר לניסיון לקבל החלטות חשובות כדי לשנות ולשפר אותם בשנה החדשה. לכבוד השנה החדשה שבפתח, על כל סימני השאלה שהיא מציבה בפנינו, מוקדשים חלונות החג הפעם, למתח הזה שבין השגרה לחידוש: האם תהיה זו עוד שנה, או אולי דווקא עת לשינוי?

## משחק פתיחה: בינגו



כל אחד מחברי הקבוצה מקבל לוח (חצי A4) המחולק לתשעה ריבועים ויותר. בכל כותרת מופיעה שאלה שונה, למשל: צבע גלידה אהוב, מספר אחים, חבר טוב, שם האם/האב וכו'. כל חניך עובר בין חבריו לקבוצה, מציג לכל אחד שאלה, וממלא את המשבצות בתשובות חבריו, כולל שם העונה.

לאחר שכל חברי הקבוצה סיימו למלא את הבינגו, יקריא המדריך באקראי את שמות חברי הקבוצה, וכל מי ששם זה מופיע אצלו בלוח עם תשובה לשאלה, יגיד זאת ויסמן את הריבוע. (למשל: המדריך יכריז על השם: "אורי", ואם לי מופיע אורי בלוח, אומר בקול: "הצבע האהוב על אורי הוא ירוק" ואסמן את הריבוע של אורי בכרטיס שלי). המנצח הוא הראשון שמסיים את תשעת הריבועים.

דוגמה ללוח בינגו (מתחת לכל כותרת יש לכתוב תשובה של אחד המשתתפים ואת שמו):

משחק מחשב שלא תשחק:	השעה המועדפת ביום:	החג הכי אהוב:
שם האם:	שם חיבה:	מספר אחים:
כמה ספרים קראת בחופשת הקיץ האחרונה?	צבע אהוב:	מה תרצה להיות כשתהיה גדול:

## מהלך הפעולה



הפעולה נפתחת במשחק "סולמות וחבלים" המונח על הרצפה (נספח א'). לוח המשחק מחולק למאה משבצות, כאשר בחלקן מסומנים סמלים המורים על שאלה או משימה. מטרת המשחק היא להגיע למשבצת הסופית. במהלך המשחק מתקדמים השחקנים במשבצות, באמצעות הטלת קובייה. כאשר מגיע שחקן למשבצת עליה מופיע סולם, הוא עולה במעלה הסולם עד למשבצת שראש הסולם מגיעה אליו. אם הוא מגיע למשבצת עליה מופיע חבל, עליו לרדת עד למשבצת בה נמצא קצה החבל. אם הוא מגיע למשבצת בה מוצג סימן של שאלה/משימה (נספח ב'), עליו לקחת כרטיס מן הערימה המתאימה ולבצע את הכתוב בה. במידה שהמשימה פונה לכלל חברי הקבוצה, ולא רק לזה שהרים את הכרטיס, יבצעו כולם את המשימה. מנצח מי שמגיע ראשון למשבצת האחרונה. (אם שחקן נמצא במשבצת ה-97 והשליך למשל קובייה שמראה 5, עליו לסגת מהמשבצת הסופית שתי משבצות. כדי לנצח בסיבוב הבא שלו, עליו להשליך קובייה שתראה 2, ואז הוא מוכרז כמנצח, אלא אם כן אחר הקדים אותו).



כעת יקרא המדריך/כה ביחד עם החניכים את הסיפור הבא:

סיפורו של רבי עקיבא, מצוטט מתוך אבות דרבי נתן:

**'בן ארבעים שנה היה ולא שנה (למד) כלום. פעם אחת (יום אחד) היה עומד על פי הבאר, אמר (רבי עקיבא לאחרים): מי חקק אבן זו? אמרו לו (האנשים): המים שתדיר נופלים עליה בכל יום. (המים שמטפטפים בתדירות על האבן, בכל יום) אמרו לו (לרבי עקיבא): עקיבא, אי אתה קורא "אבנים שחקו מים"?!'**

(אתה לא מכיר את הפסוק 'אבנים שחקו מים'?)

**מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו (מיד הבין רבי עקיבא את המסר): מה (אם) רך (המים) פיסל את הקשה (האבן), (ודאי שגם) דברי תורה, שקשה (שקשים הם) כברזל, על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי, שהוא בשר ודם! (יכולים להחקק ע"י לימוד תדיר על ליבי) מיד חזר ללמוד תורה.**

**הלך (הלכו) הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות (מלמדי האלף בית). אמר לו: רבי! למדני תורה! אחז רבי עקיבא בראש הלוח, ובנו בראש הלוח. כתב לו אלף בית ולמדה (ולמד אותה). היה לומד והולך (וממשיך), עד שלמד כל התורה כולה.'**

רבי עקיבא הלך ללמוד יחד עם בנו הקטן, למד שנים רבות והפך לגדול חכמי התורה. התלמוד מתאר כי היו לו 24 אלף תלמידים.

מסיפורו של רבי עקיבא ניתן ללמוד כי אף פעם לא מאוחר לשנות ולהשתנות.

## סיכום ההפעלה

לסיכום, נקרא את השיר של לאה גולדברג, המהווה שלישי ממחזור "שירי סוף הדרך".

למדני אלוהי  
ברך והתפלל  
על סוד עלה קמל  
על נוגה פרי בשל  
על החירות הזאת  
לנשום לחוש לראות  
לדעת לייחל להיכשל

למד את שפתותי  
ברכה ושיר הלל  
בהתחדש זמנך  
עם בוקר ועם ליל

לבל יהי יומי  
עליי כתמול שלשום  
לבל יהי עליי  
יומי הרגל  
(לאה גולדברג)

הישנות הימים, החזרה על אותם החגים, המאורעות וציוני הדרך שמילאו גם את השנה שעברה ואת זו שלפניה, יכולות לשאוב אותנו לשגרה נטולת התחדשות והתחלות. מצד שני, התחלה מחודשת של שנה מספקת לנו הזדמנות פז לאחל לעצמנו שינויים והישגיות לשנה החדשה. פתחנו את היום במשחק, ראינו כי קיימת נקודת התחלה וגם נקודת סוף. הדרך בין שתי אלה רצופה בעליות ומורדות, שחלקן צפויות וחלקן מפתיעות. קיימות משימות ותהיות שנופלות עלינו ממש באמצע הדרך. לעיתים אנחנו מגיעים במהירות ליעד, ולפעמים הדרך מתארכת, חשבנו שהיעד מעבר לפינה אבל בדרך אליו הולכים גם אחורה או מתפתלים להתרחשויות צדדיות. המשכנו וקראנו את הסיפור על רבי עקיבא. ראינו שלמרות שרבי עקיבא התחיל בלימוד בגיל מאוחר כל כך הוא הגיע למקום רחוק מאד. קשה להאמין שרבי עקיבא התחיל ללמוד רק בגיל ארבעים את אותיות האל"ף-בי"ת, והצליח בכל זאת להפוך לגדול תורה שרבים הולכים אחריו ולומדים ממנו.

לבסוף קראנו את אחד משיריה של לאה גולדברג, שהוא למעשה שיר תפילה. הדובר/ת בשירה של לאה גולדברג מבקש/ת להתפעל מדברים קטנים וחדשים, לדעת לבקש את מאוויי הלב, לשבור את השגרה, להתחדש בכל יום מחדש.

## עיבוד



לאחר ההפעלה, נתאסף ונקדיש זמן לעיבוד.  
 עסקנו היום בכל מה שמביאה איתה שנה חדשה: התחלות, שינויים, והישגויות.  
 בחיי כל אחד ואחת יש דברים שהיו רוצים לשכוח או לשנות, ודברים שישמחו לחזור עליהם גם  
 בשנה הזאת. נעורר את החניכים לדון במה שעבר עלינו היום בהפעלה:  
 מה התחדש לי היום?  
 מה אני לוקח/ת איתי מהפעילות היום?  
 לאחר מכן, נכין כולנו כרטיסי ברכה או סליחה לחברי הקבוצה. נבקש לתת כרטיס ברכה או סליחה  
 דווקא למי שנמצאים איתנו/איתה פחות בקשר.  
 כרטיסי הברכה והסליחה יכולים להוות דרך מעשית וטובה לשינוי יחסים בין חברי הקבוצה -  
 לשינוי ולהישגות.

## תוספת לשכבה הבוגרת



ניתן לשלב מספר אפשרויות נוספות, למשל:  
 - כל חניכ/ה יכתבו לעצמם/ן מה מאחלים/ות לעצמם/ן לקראת השנה החדשה, יכניסו לתוך בלון  
 עם הליום וישחררו אל השמיים.  
 - כל חניכ/ה יכתבו לעצמם/ן מכתב המיועד לקריאה בסוף השנה, המדריכ/ה יכניסו את כל  
 המכתבים לתוך בקבוק זכוכית שיישמר עד סוף השנה. בסוף השנה ישברו המדריכ/ה את הבקבוק,  
 יחלצו ממנו (בזהירות!) את המכתבים, ויחלקו לחניכים/ות.  
 - כל חניכ/ה יכתבו לעצמם/ן מה מאחלים/ות לעצמם/ן בשנה החדשה, מהם החלומות שהיו  
 רוצים/ות להגשים, מה ראוי לשימור מהשנה שעברה ומה היו רוצים/ות לשנות (אפשר לכתוב גם  
 על פלקט גדול, כולם יחד, דברים קבוצתיים שרוצים לעשות בשנה זו).

נספחים  
נספח א'



סוף	99	98	97	96	95	94	93	92	91
	★								
	89	88	87	86	85	84	83	82	81
					★			●	
	79	78	77	76	75	74	73	72	71
		●							←
	69	68	67	66	65	64	63	62	61
	★					●			
	59	58	57	56	55	54	53	52	51
				★					
	49	48	47	46	45	44	43	42	41
									●
	39	38	37	36	35	34	33	32	31
							★		
	29	28	27	26	25	24	23	22	21
			●		★				
	19	18	17	16	15	14	13	12	11
	★								
	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		★							התחלה





## נספח ב'

## משימות ושאלות אפשריות ללוח (נספח א')

## משימות

כתוב/כתבי את ציפיותיך מהשנה החדשה.  
 כתוב/כתבי דבר שהיית רוצה לשמר מהשנה הקודמת.  
 כתוב/כתבי דבר שהיית רוצה לשנות.  
 מצא/י כמה שיותר ביטויים שמופיעה בהם המילה שנה.  
 ספר/י על אחד החלומות שלך.  
 מצא/י ביטוי שקשור להתחלה.  
 ספר/י על הזיכרון הראשון שלך.  
 השלימו: "שיפה ו \_\_\_\_\_ תהא השנה אשר \_\_\_\_\_ לה \_\_\_\_\_".  
 זכית באוצר, הצג/י במשך דקה את התנהגותך במהלך מימוש הזכייה.  
 ספר/י על יום מאושר בחייך.  
 ספר/י מתי אתה מרגיש/ה חופשי/ה.  
 המצא/ה המציאי מילה אחרת להתחלה.  
 לחצ/י ידיים במשך דקה עם מי שיושב/ת לשמאלך.  
 דבר/י במשך דקה על מושג ההתחלה.  
 חבר דו שיח על חלומות בו כל משפט מתחיל באות ג'.  
 חשוב/חשבי על דבר אחד שהיית רוצה שיהיה לך.  
 העמד/י פנים שאת/ה המאושר/ת באדם.

## שאלות

מהי המילה הנרדפת להתחלה?  
 באיזה שיר של שלמה ארצי מופיעה המילה שנה?  
 מתי בפעם הראשונה טסת במטוס?  
 מתי לראשונה עזבת דבר מוכר?  
 כמה פעמים התחלת מסגרת חדשה?  
 איפה את/ה רוצה להיות בשנה הבאה?  
 איזה חפץ מזכיר לך התחדשות?  
 מה את/ה הכי אוהב/ת בראש השנה?  
 איזו אסוציאציה עולה בך לנוכח המחשבה על התחדשות?  
 איך את/ה רואה את עצמך בראשית שנת ה-40 לחייך?  
 לו היה ניתן לך דג זהב, מה היית מבקש/ת?  
 באיזה תחום היית בוחר/ת להתנדב?  
 מה הדבר שהכי קל לך לעשות?  
 אילו יכולת לשנות משהו בחייך, מה היית משנה?  
 אילו היו לך מיליון דולר, מה היית עושה איתם?  
 למה את/ה מתגעגע/ת?